

Ένας άλλος Υμηττός είναι εφικτός

Η μπροστινή μας πόρτα θα 'πρεπε να βλέπει σε μια πολυσύχναστη πλατεία και η πίσω σε ένα απομονωμένο πάρκο

Kevin Lynch, πολεοδόμος

Το να μιλάς για τα βουνά και τη φύση στο χωροχρόνο της Ελλάδας του Μνημονίου φαίνεται σαν να «αφήνεις το γάμο και να πηγαίνεις για πουρνάρια» – θα λέγαμε με παραδοσιακούς όρους... Ωστόσο ο πολιτισμός και ο λόγος περί ποιότητας ζωής έχουν διεκδικήσει το δικαίωμα της ύπαρξης ακόμη και στις πιο αντίξοες συνθήκες: λόγου χάρη οι πολιτιστικές δραστηριότητες της εποχής του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, το θέατρο, η ζωγραφική και η ποίηση στην κατεχόμενη Ελλάδα, όταν η ανθρωπότητα έδινε αγώνα ζωής ή θανάτου απέναντι στη ναζιστική απειλή....

Λαμβανομένου τώρα υπ' όψιν ότι το χειρότερο καραδοκεί πάντοτε για να διαδεχθεί το κακό, ότι οι επενδύσεις γρήγορης προώθησης και απόδοσης («fast track») αποτελούν καθοριστικό μοντέλο για τη διαχείριση της δημόσιας περιουσίας και των κοινόχρηστων αγαθών, η προβληματική για τους δημόσιους χώρους μπορεί να διατηρεί σε εγρήγορση τούς ακτιβιστές της πόλης αλλά και την ευρύτερη κοινωνία: Την κοινωνία, που τα τελευταία τριάντα τουλάχιστον χρόνια άκουγε αμήχανη τους «σοβαρούς λόγους» οι οποίοι πάντοτε υπήρχαν για την εκχώρηση του περιαστικού πράσινου σε άλλες χρήσεις, πέρα από αυτές της φυσικής του αποστολής...

Το επίσημο κράτος εκθείαζε τη συμβολή των δασών, οι πολιτικοί πλειοδοτούσαν σε αιτήματα προστασίας, η εγκύκλιος παιδεία κατήγγελλε τις βλαβερές συνέπειες της αποδάσωσης, οι τοπικοί παράγοντες ξεχείλιζαν από περιβαλλοντική ευαισθησία... Κι όμως, την ίδια περίοδο το περιαστικό «πράσινο» της πρωτεύουσας, και ιδιαίτερα αυτό του Υμηττού, κατακερματιζόταν από δρόμους, μειωνόταν σε μέγεθος από διάφορες αιτίες, υποδεχόταν παράταιρες χρήσεις. Άλλοτε ήταν στρατιωτικές

Ο Γ. Σχίζας είναι συγγραφέας του βιβλίου *Ο Υμηττός*, Στοχαστής, 1991.

εγκαταστάσεις, άλλοτε κεραίες τηλεοπτικών σταθμών και λατομικές δραστηριότητες, άλλοτε άτυποι σκουπιδότοποι, άλλοτε πυλώνες της ΔΕΗ και νεκροταφεία, άλλοτε κεραίες της κινητής τηλεφωνίας. Σε όλη αυτή την πορεία από τα παλιά ανέγγιχτα δάση της Αττικής ως τα σημερινά, δύσμορφα και δυσλειτουργικά δάση, και παρὰ πέρα ως τα «εξημερωμένα» πάρκα του μέλλοντος με τις σωρεύσεις παράταιρων λειτουργιών, η διαλεκτική της περιαστικής φύσης είχε μια «αρνητική φορά»...

Οδικός επεκτατισμός

Η σχέση της ελληνικής πρωτεύουσας με το περιαστικό δάσος του Υμηττού ήταν σχέση έρωτα και μίσους, με μια λέξη «αμφιθυμική», αν και στους πιο ενήμερους φαινόταν «κροκοδείλια»... Γι' αυτό δεν ήταν καθόλου περίεργο το ότι τα τελευταία 30 χρόνια ένας ακόμη «σοβαρός» λόγος μείωσης της δασικής προστασίας εμφανίσθηκε στον ορίζοντα των συμβατικών πολιτικών, των μεγάλων εργολαβικών προσδοκιών, των στερούμενων φαντασίας δημοτικών παραγόντων. Ήταν η «ανάγκη» εξυπηρέτησης της αυξημένης κινητικότητας με τα ιδιωτικά μεταφορικά μέσα, που μετουσιώθηκε στο σχέδιο κατασκευής ενός συγκροτήματος οδών, κόμβων, παρακαμψών, στο πλαίσιο μιας ακόμη χωρικής επέκτασης των κυκλοφοριακών υποδομών στην περιοχή του Υμηττού. Η συλλογιστική αυτού του οδικού επεκτατισμού βασιζόταν κυρίως στο επιχείρημα της ανεπάρκειας του υπαρκτού οδικού δικτύου και στην παρακάμψη όλων των αντεπιχειρημάτων υπέρ εναλλακτικών κυκλοφοριακών ρυθμίσεων.

Στην Αμερική του 2006 η κατάρρευση μιας γέφυρας προκάλεσε 54 θανάτους πολιτών και έβαλε σε κίνηση μια γενικότερη εξέταση 700 περίπου γεφυρών. Διαπιστώθηκε ότι πολλές από αυτές έρχονταν συντήρησης και υποστήριξης, κάτι όμως αδύνατο διότι το μεγάλο κατασκευαστικό κεφάλαιο –σύμφωνα με τη διαβεβαίωση κυβερνήτη αμερικανικής πολιτείας– δεν ήθελε να ασχολείται με «μερεμέτια» αλλά με νέα, εκ βάθρων έργα...

Η ίδια λογική χαρακτηρίζει και τους «δικούς μας» κατασκευαστές οδικών έργων καθώς επίσης και τους δορυφοροποιημένους, τοπικούς και υπερτοπικούς παράγοντες. Στην περίπτωση της προτεινόμενης Δυτικής Περιφερειακής Λεωφόρου του Υμηττού το υπάρχον οδικό δίκτυο κηρυσσόταν ανεπαρκές χωρίς να αναλαμβάνεται καμιά απολύτως δράση για τη βελτίωση της λειτουργικότητάς του, χωρίς να προωθείται καμιά απολύτως ρύθμιση για το διαχωρισμό της υπερτοπικής από την τοπική κυκλοφορία, χωρίς να προτείνονται ανισόπεδες διαβάσεις πεζών που θα πρόσφεραν ασφάλεια στους «παρόδιους» κατοίκους και υπογειοποιήσεις κάποιων ειδικών τμημάτων του υπάρχοντος δρόμου, οι οποίες θα επιτάχυναν τη ροή της κυκλοφορίας και θα αναβάθμιζαν την ποιότητα ζωής της τοπικής κοινωνίας.

Ένα λοιπόν το κρατούμενο· η ιδιοτέλεια και το «γαία πυρί μειχθήτω» των μεγα-

λοκατασκευαστών και μεγαλοπαραγόντων των δημοσίων έργων... Από την άλλη πλευρά, υπήρχε και η μικρόνοια των «προοδευτικών» παραγόντων, που «χωρίς περρίσκεψη» αντιμετώπιζαν τον ευρύτερο χώρο του Υμηττού σαν ένα οικόπεδο «γενικών χρήσεων» –άσχετα από τις σημερινές και τις δυνάμει λειτουργίες του. Είναι αυτοί που πατάνε στην υπάρχουσα «ζώνωση» των χρήσεων του Υμηττού –με τον σαφώς εκμνηστικό και αντιπεριβαλλοντικό ρόλο– για να παρακάμψουν και να υποβαθμίσουν το τεράστιο ψυχαγωγικό δυναμικό που εγκλείεται στην έκταση αυτού του ορεινού όγκου των 81 τετρ. χιλιομέτρων. Αυτοί που αδυνατούν να κατανοήσουν την πολλαπλή σημασία της εγγύτητας ενός πόλου φυσικής αναψυχής με το πολεοδομικό συγκρότημα, που αρνούνται να φανταστούν τις θετικές και πολλαπλασιαστικές αλληλεπιδράσεις ενός αστικού σχηματισμού με ένα εύρωστο, εύμορφο, εύκολα προσεγγίσιμο περιαστικό δάσος.

Το αστείο της υπόθεσης είναι ότι κάποιοι από αυτούς αναγνωρίζουν τη σημασία της ποικιλότητας και του πλουραλισμού των χρήσεων στον ευρύτερο αστικό χώρο, και «θεωρητικοποιούν» υπέρ της πυκνωσης των χρήσεων για την αντιμετώπιση των αποστάσεων, για την αποτροπή της σπατάλης ενέργειας και ανθρώπινου χρόνου. Από την άλλη όμως πλευρά, παραγνωρίζουν αβασάνιστα τη σημασία της εγγύτητας φύσης και πόλης, το ότι εκτός από «το μικρό» και το κοντινό είναι όμορφο! Με μια φράση: η κριτική τους συνείδηση υποστέλλεται μπροστά στον επιχρυσωμένο οδικό εκσυγχρονισμό...

Όχι ένα ακόμη «όχι»

Η Ακρόπολη έχει την Πλάκα και το λόφο της Πνύκας ως προστατευτικό περίγυρο, ο Ναός του Ποσειδώνα στο Σούνιο περιβάλλεται και υποστηρίζεται από τους θαμνώνες της ανατολικής Αττικής, από τους ασπαλάθους που έδωσαν έμπνευση στον Σεφέρη, οι Δελφοί περιστοιχίζονται από ένα τοπίο ανέπαφο από βιομηχανικά στοιχεία, για το οποίο μάλιστα δόθηκε μάχη το 1987, όταν οι Σοβιετικοί επενδυτές επικουρούμενοι από ντόπιους οικονομικούς παράγοντες συν τη Μελίνα Μερκούρη (τότε υπουργό Πολιτισμού...) προσπάθησαν να εμφανίσουν ένα εργοστάσιο αλουμίνης... Ο Υμηττός με τα βυζαντινά μοναστήρια του 11ου αιώνα, με τα διάσπαρτα κατάλοιπα των αρχαίων λατομύσεων μαρμάρου, με τα ίχνη της πελασγικής και πρωτοελλαδικής παρουσίας, με τα σπηλαιοβάραθρα, έχει επίσης ανάγκη από ένα αισθητικό «περιβάλλον» ποιότητας, υποστηρικτικό της ιστορικής του διαδρομής, συμβατό με τα σχήματα, τις γραμμές και τα μεγέθη του χώρου. Ένα περιβάλλον αλλού ακραιφνώς δασικό, κι αλλού αποτελούμενο από θαμνώνες και βράχους –όπως ήταν αυτοί που γοήτευαν τον Τσαρούχη και τον έκαναν να αρθρογραφεί περί της «Νευρώσεως του πρασίνου»...

Βέβαια ο Υμηττός δεν είναι μόνο φορέας μνημειακής λειτουργίας, δεν είναι μόνο συντηρητής ιστορικών αναμνήσεων. Είναι και ενεργός φύση. Και μάλιστα μια χαρακτηριστική μορφή αττικής φύσης, με όλα εκείνα τα ευώδη φυτά που συγκινούσαν τον Εβλιγιά Τσελεμπί, τον Τούρκο περιηγητή του 17ου αιώνα, ή που εισάγονταν από τον Παπαδιαμάντη σε ένα λαμπρό πασχαλιάτικο αφήγημά του. Ίσως φιλοξενεί τα ίδια έντομα που προσέγγιζαν τον νεογέννητο Πλάτωνα για να του προσδώσουν ευγλωττία, σύμφωνα με μια εικασία που διέσωσε ο Ρωμαίος συγγραφέας Αιλιανός. Ο Υμηττός είναι πεδίο φυσιογνωσίας και αυτογνωσίας διά μέσου της απόδρασης από τα τετριμμένα αστικά σκηνικά, πεδίο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, ορειβατικών εξορμήσεων, πολιτιστικής εμπειρίας, αθλητισμού, ανατροφοδότησης ιδεών, ξεσκονίσματος ιστορικών πληροφοριών, ζωντανής γεωγνωσίας, εποπτείας του αθηναϊκού χώρου. Η μετάλλαξη του σε μια κατάσταση σκηνοθετημένου «πάρκου» τεμνόμενου από οδευσεις πάσης φύσεως είναι «έκπτωση».

Σε αυτή την ειδική περίοδο που διανύουμε, τώρα που ο λαός δοκιμάζεται σκληρά από μια νέα κατοχή, τώρα που αναδύονται πειρασμοί για «λύσεις» χωρίς άμεση επιβάρυνση των λαϊκών εισοδημάτων, είναι ανάγκη να αντιτάξουμε προτάσεις αντίθετες με τις λογικές των εργολάβων και των προγραμματοφάγων κάθε είδους.

Εδώ δεν χρειάζεται ένα ακόμη ΟΧΙ – με στόχο τη διατήρηση του «κακού» έναντι του «χειρότερου» ή αυτού του τελευταίου έναντι του «χειροτερότερου». Δεν χρειάζεται μια ακόμη επιχειρηματολογία που θα καταλήγει σε αποφάνσεις του τύπου «Μη αυτό, όχι εκείνο, κάτω το άλλο, το χ ή το ψ δεν θα περάσουν κ.λπ.» Δεν χρειάζεται ένας ακόμη αμυντικός αγώνας, ίσως για να περισωθούν κάποια οικοψίχουλα από το μεγάλο τραπέζωμα του περιβάλλοντος. Δεν χρειάζεται καμιά απολύτως ψυχολογική προετοιμασία για ένα ακόμη επερχόμενο μνημόσυνο – σ' αυτή τη τρελή πορεία της αστικοποίησης.

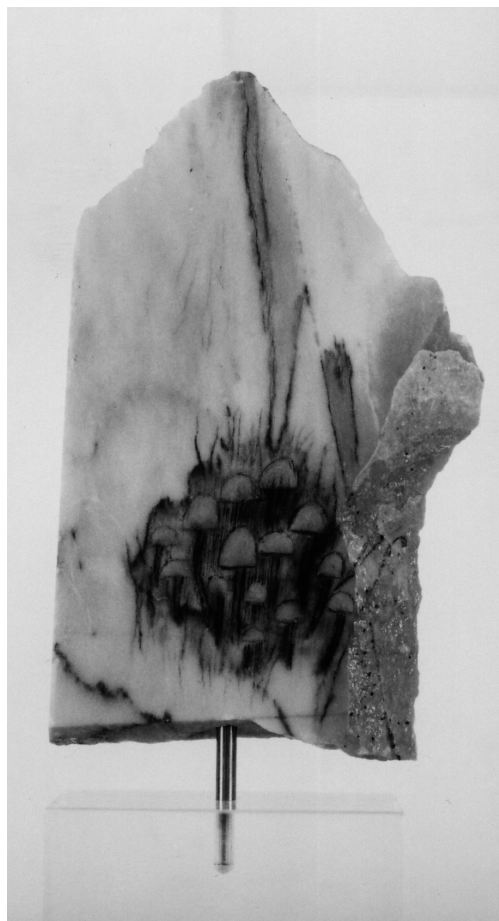
Αντιθέτως, χρειάζεται να βάλουμε τους μικρόνοες «καλοθελητές» και τους ιδιοτελείς στη θέση τους. Να αφήσουν κατά μέρος τους γκλαμουροειδείς σχεδιασμούς, να σταματήσουν το τεχνοσνομπάρισμα της ευρύτερης κοινωνίας! Κι εμείς να προχωρήσουμε σε ένα θετικό σχέδιο δράσης, αναδεύοντας την κοινωνική δημιουργικότητα και εγείροντας προσδοκίες, συσπειρώνοντας εντέλει τους νοήμονες ανθρώπους της εργασίας και του πολιτισμού...

Να ορθωθούμε λοιπόν ενάντια στην κυκλοφοριακή εντροπία και στο «χρυσώμα» της με τις «συνήθειες» μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων συνθέτοντας ένα λιτό και κατανοητό από την κοινωνία σχέδιο, μια πλατφόρμα κοινωνικής δράσης, πιθανόν με την ακόλουθη μορφή:

- Ο Υμηττός να αναγνωρισθεί σε όλη την έκτασή του, αποκλειστικά και χωρίς εξαιρέσεις, ως χώρος δασικής αναψυχής με ήπιες πολιτιστικές χρήσεις
- Να καταγραφούν μέσα στα πλαίσια ειδικών μελετών ΟΛΕΣ οι οχλούσες και ασύμβατες χρήσεις στον ευρύτερο χώρο του Υμηττού των 81 τετρ. χιλιομέτρων

- Να διατυπωθούν συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα για την απομάκρυνση των οχλουσών χρήσεων.

Και τέλος, απέναντι σε όλους τους απογοητευμένους, στους γενικά αποθαρρημένους που είδαν καταστροφές επί καταστροφών με δικαιολογίες επί δικαιολογιών κι εντέλει μετατράπηκαν σε φυγάδες στο πλαίσιο μιας ατέρμονης φυγής, στους απαιτητικούς που αναζητούν την άθικτη φύση μέσα από ψυχοφθόρους και χρονοβόρους εθνικούς δρόμους, να συνοψίσουμε το σχέδιό μας με μια φράση: *Ένας άλλος Υμητός είναι εφικτός!*

Μαρία Κοζζίνου, Χωρίς τίτλο, 2000.

Θοδωρής Κανάλιης, Ποδηλάτης στο βυθό, 2000.